

МР «Горный улус» Республики Саха (Якутия)

МБОУ «Джикимдинская СОШ им. Софр.П.Данилова»

«Рассмотрено» на заседании МО учителей гуманитарного цикла протокол № _____ от _____ руководитель МО: _____ (Данилова Р.Г.) « ____ » _____ 2021 год	«Согласовано» Заместитель директора по УР: _____ (Кузьмина Е.М.) « ____ » _____ 2021 год	«Утверждаю» Приказ № _____ от _____ Директор МБОУ «Джикимдинская СОШ им.Софр.П. Данилова»: _____ (Саввин А.А.) « ____ » _____ 2021 год
---	---	--

РАБОЧАЯ ПРОГРАММА

по родной литературе

Уровень образования (класс): 8

Количество часов: 68

Учитель: Кириллина Саргылана Викторовна

Программа разработана на основе: Төрөөбүт литература: үлэлиир бырагыраама: 5-9 кылаас /Е.М. Поликарпова, Н.И. Филиппова, У.М. Флегонтова: Саха Өрөспүүбүлүкэтин министиэристибэтэ/. – Дьокуускай: Бичик, 2016. – 48 с.

Быһаарыы сурук

<p>1. үөрэх предметин өйдөбүлэ</p>	<p>Уус – уран литература оскуолаҕа оҕону кыра саабыттан ийэ тыл эйгэтигэр киллэрэр, уран тылга уьуйар, иитэр – уорэтэр сурун хайысха. Умсугуйан туран торообут тылын уорэтэр оҕо ойо – санаата сайдыылаах, билиилээх – коруулээх, олох бугуццутун эрэ буолбакка, бэьэбээццитин ырыцалыыр, сарсыццытыгар эрэллээх буолар.</p> <p>Уус – уран литература сурунэ – кьи, эргиччи кьи (суруйааччы, учуутал, уус – уран уобарас, уорэнээччи), кини ойо – санаата, иэиитэ, уйулбата, олобун моккуорэ. Литература уруогун сурун кыьалбата – кьи, кини олоххо дьулуурдаах, тулуурдаах, ыраас, сырдык, коцул ойдоох – санаалаах буолуутугар кунтэн кун сылайбакка, салгыбакка туруулаьы.</p>
<p>2. Кылааһа</p>	<p>Рабочай программа уопсай үөрэхтээһин тэрилтэлэригэр 8 кылаас оболоругар аналлаах.</p>
<p>3. ФГОС</p>	<p>ФГОС ирдэбилигэр эппиэттиир «Примерный учебный план для общеобразовательных организаций Республики Саха (Якутия) с обучением на языке саха» 2011 г.</p>
<p>5.Сыала-соруга</p>	<p>«Саха литературатын» предметин үөрэтии сүрүн сыалынан-соругунанбуолар:</p> <p>Орто уопсай үөрэхтээһин үөрэнээччи оскуолаттан сизэр – майгы бастыц хаачыстыбаларын – кьи аймах ытык ойдобуллэрин (духуобунай сыаннастарын) ицэриммит Россия гражданинын иитэн – уорэтэн таьаарыыга туьуланар.</p> <p>Кьи уопсастыбатын сайдан кэлбит историятыгар утуо уонна моку, чизэ уонна сизэрэ суох быьыы, суобас уонна чизьинэйэ суох буолуу, о.д.а. сизэр – майгы нуормалара тэццэ олохсуйан кэллилэр. Ол, эрэн хайа бабарар норуокка кьилии сизэрдээх быьыы ытык ойдобуллэрэ биьирэнэр, кэрэхсэнэр.</p> <p>2009 с. ылыныллыбыт «Россия гражданинын личноьын сизэрин – майгытын сайыннарыы уонна иитии концепцията» федеральной государственной уорэх стандартарын методологической торутунэн буолла.</p> <p>Концепция Россия гражданинын личноьын иитиигэ, сайыннарыыга 10 сүрүннациональной ытык ойдобулу ыйар.</p> <p>Онно киирэллэр:</p> <ul style="list-style-type: none"> •Ийэ дойдуга таптал, бэриниилээх буолуу. •Биир санааланыы, кырдыктаах быьыы, аьыныгас, амарах сурэхтэнии.

	<ul style="list-style-type: none"> •Ийэ дойдуга сулууспалаабын, сокуону тутууу, бэрээдэктээх буолуу. •Дьэиэ кэргэццэ бэриниилээх буолуу. Доруобуйа уйгулаах олох. •Үлэ, дьарык. Тулууур, дьаныар. •Билиини сыаналаабын. •Итэбэл, духуобунас ойдобуллэрэ. •Торообут литература – барба баай. •Айылбаба харыстабыл. •Сир үрдүгэрэйэ. <p>Онон бу ытык ойдобуллэри «Саха литературатын» предметин ис хобоонугар уус – уран айымньыга согон сылдыар норуот историятын, култууратын, олобун торут угэбин, сирин – майгытын ноцуо киллэри коруллэр.</p> <ul style="list-style-type: none"> •Ого санаатын толору уус – уран тылынан сацарар. •Тургэнник толкуйдуур дьобура сайдар. •Айар дьобура сайдар, литератураны ойдуу, сэцээрэ улаатар. •Бэйэтин омугунан киэн туттар. Ийэ дойдутун таптыыр тыыцца уһуйулар. •Олоххо кохтонор, бэйэтигэр эппиэтинэстээх буоларга иитиллэр. •Ийэ ойо олохсуйар, толкуйа сайдар. <p>Сирдээх майгыга, кэрэ сигилигэ олохсуйар.</p>
<p>6. Специфика программы</p>	<ul style="list-style-type: none"> •Литература урогар уорэтиллэр айымньылар ноцуо сир – майгы олуктарын үорэтэр, онно олобуран буола турар быыыны – майгыны уонна бэйэ дьайытын тэцнээн корор. •Литература олуктарыттан дьоцо, сиргэ, майгыга – сигилигэ сыыаннаах сыанабылы оцорору сатыыр. •Литература урогар олобуран, торообут алаба дьэиэ, дьэиэ кэргэн, уруу – аймах, торообут дойду, торообут тыл, киби аймах, аан дойду ойдобуллэрин чопчулуур. •Сир – майгы олуктарыгар олобуран, оболору (ол иыгэр атын омук) кытта сатаан алтыбар, ханнык бабарар тугэццэ соптоох суолу – иыби кордуур. •Литератураны уорэтэргэ сыалы туруорар, аабары былаанныыр. <p>Ис хобоонун сабабалыыр.</p> <ul style="list-style-type: none"> •Аахпытын, уорэпитин сыаналыыр.

	<ul style="list-style-type: none"> •Аахпыты ырытар, толкуйдуур. •Литература уруогуттан улахан айымньылартан быба тардыыны аабар, кыабын, дылуурун тумэр.
<p>1. Үөрэх предметин сүрүн ис хоһооно</p>	<p align="center">8 кылааска саха литературатын уорэтии маннык ис хобьонноох буолар:</p> <p><i>Санарыы уонна аабыы улэтин корун,нэрэ</i> туора сан,аны истэргэ, ылынарга; истибит айымньы туһунан ыйытыыга сатаан хоруйдуурга, буолбуту сааһылаан быһаарарга; истибит уорэх, научнай-биллэрэр, уус-уран айымньы туһунан ыйытыы биэрэргэ уорэтэр. Таска суһуохтээн аабыыттан сыһаа бутун тылынан аабыыга коһоругэр, аабыы тэтимин тургэтэтэригэр, орфоэпияны, интонацияны, сурук бэлиэтин тутуһа, тиэкистэр ис номохторун ойдуу, аабыы корун,ун быһаара уорэнэригэр билиини биэрэр.</p> <p><i>Араас тиэкиһи кытта улэ</i> тиэкис ойдобулун, уус-уран тиэкис тиэмэтин, сурун санаатын, тутулун, кэрчиктэргэ арааран кыра тиэмэлэри быһаарарга, аат биэрэргэ; уорэх, научнай-популярнай тиэкис диэн араарарга уорэтэр; уопсай ырытыыга кыттан, ыйытыыга хоруйдуурга, тыл этэргэ, атын обо этэрин сатаан истэ уорэнэргэ олук уураар; уус-уран ньыманы туһунан айымньы геройун ойуулуурга, кэпсээһин араас корунун (сийилии, талан, кылгатын) баһылыырга торут уураар.</p> <p><i>Библиографическай култуура</i> кинигэ искусство биир корунэ, билии тордо буоларын, корун,ун, тутулун, тииптэрин (ыйынньык-кинигэ, уорэх кинигэтэ, уус-уран кинигэ) туһунан биллэрэр.</p> <p><i>Сан,арыы</i> диалог, монолог диэн сан,а араас корун,э буоларын биллэрэр, былааннаан сан,арар, уус-уран ньыманы туттар, айымньыны салбаан, ойтон этэр дыбууру, кэпсэтии этикетин тутуһар култуураны олохсутар.</p> <p><i>Сурук</i> суругунан сан,а литературнай нуорматын, ис хоһоон уонна тиэкис аата соп тубэсийиилэригэр (тиэмэ, кэпсэнэр сир, герой быһыыта-майгыта), тэттик ойтон суруйууга (ойуулааһын, сэхэргээһин, толкуйдааһын</p> <p>уус-уран ньыманы (синоним, антоним, тэн,нээһин) туһанарга, бэриллэр тиэмэбэ кэпсээн, сыанабыл он,орорго уорэтэр.</p>

О5о аабар *эйгэтэ* норуот тылынан айымньытын, Саха сирин, Россия уонна тас дойдулар о5о литературатыгар классическай айымньыларын, о5о аабар тиэмэлэрин быһаарар.

Литературнай ойдобуллэринэн *млэ* тизкистэн уус-уран ньыма корун,нэрин булууга; литература ойдобуллэринэн (уус-уран айымньы, уус-уран уобарас, тылынан искусство, кэпсээччи, сюжет, тиэмэ) сирдэтинэргэ; айымньы геройын (мэтириэтэ, тыла-оһо, дьайыыта, ойо-санаата) быһаарарга уорэтэр; ааптар геройга сыһыанын; кэпсээн уонна хоһоон тылын уратытын, айымньы корун,ун (жанр) туһунан биллэрэр.

Уорэнээччи айар улэтэ оруолунан аабарга, тылынан ойуулуурга, бэриллибит тиэмэ5э ойтон суруйарга, тизкиһи инсценировкакалыырга, айар улэтинэн араас тэрээһиннэ кыттарга, тыл этэргэ олук уураар.

Уорэтии тумугэр салгыы уорэнэргэ бэлэм буолууну кэрэхэлиир сайдыы таһыма:

- тулалыыр эйгэни билиигэ уус-уран литератураны аабыы суолтатын ойдуур;
- уус-уран литература киһи-аймах ытык ойдобуллэрин билиһиннэрэр суолтатын инэринэр;
- айымньы корун,ун быһаарыыга, геройу ойуулааһын,на ырытыыны, тэн,нээһини туттары сатыыр;
- араас тизкистэн туһааннаах информацияны ылар;
- ыйынньыгынан, энциклопедиянан о.д.а. матырыйаалларынан сатаан млэлиир.

Саха литературатын орто оскуола5а уорэтэр программаны онорорго манньк сурун туһаайыылары тутустум:

1. Норуот тылынан уус – уран айымньыта сахалыы уус- уран литература силиһэ, тордо буоларын аахсан, уус- уран литератураны, фольклору кытта ситимнээн уорэтии.
2. Айымньыны идеянай тосхолунан эрэ буолбакка, уус- уран ситиһиитин, уорэнээччигэ сайдыыны, литературнай уорэбириини тоһо биэрэр кыахтаабын сыаналаан талыы уонна таныы.
3. Уус- уран айымньыны айар ньыма арааһын, литература теориятын ойдобуллэрин тумэн, болохтоон биэрии. Ону уорэнээччи бол5ойоро, бэйэтэ туттарга эрчиллэрэ.
4. Талан уорэтии уонна талан аабыы хайысхатын тутуһуу. О5ону бабаран туран уорэнэргэ, бэйэни сайыннарарга, бэйэ санаатын, сатабылын, дьобурун сыаналыырга уһуйуу.
- 5.

Уорэнээччигэ айарга уорэнэр, холонор кыабы биэри, тэрийи, соптоох уоруйэби, сатабылы инэри, дьобура сайдарыгар ирдэбил туруоруу.

Суругунан улэлэрэ ойтон суруйуу корунунэн ытытлар. Экзаменна бэлэмнэни тест комотунэн ытытлар.

Сацары уонна аабы улэтин коруцнэрэтуора сацаны истэргэ, ылынарга, истибити ыйытыга сатаан хоруйдуурга, аабы тэтимин тургэтэтигэ, айымнылар ис хобооннорун ойдуу уорэнэригэр билини биэрэр.

Араас айымныны кытта улэ уус – уран айымны тиэмэтин, сурун этэр санаатын, тутулун араарга уорэтэр.

Уус – уран ньыманы туванан айымны дьоруойун ойуулуурга, кэпсээбин араас коруцун бабылырга торут уураар.

Библиографической култуура кинигэ билии тордо буоларын, коруцун, тутулун, тииптэрин туьунан биллэрэр.(Бйыннык – кинигэ, уорэх кинигэтэ, уус – уран кинигэ уо.д.а.)

Сацары диалог, монолог диэн саца араас коруцэ буоларын биллэри. Уус – уран айымныны салбаан, ойтон этэр дьобуру сайыннаар.

Сурук суругунан саца литературнай нуорматын, ис хобооно уонна айымны аата соп тубэсибиилэригэр сыанабыл оцорорго уорэтэр. Бэриллэр тиэмэбэ кэпсээн, сыанабыл оцорорго уорэтэр.

(ойуулаабын, сэьэргээбин, толкуйдаабын)

Обо аабар эйгэтэ норуот тылынан айымнытын, Саха сири, Россия уонна тас дойдулар обо литературатыгар классической айымныларын, обо аабар тиэмэлэрин быьаарар.

Литературнай ойдобуллэринэн улэлитература ойдобуллэринэн сирдэтинэргэ (сюжет, тема, дьоруой), айымны дьоруойун (мэтириэтэ, тыла – обо, дьайыта, ойо - санаата) быьаарарга уорэтэр, айымны коруцун (жанр) туьунан биллэрэр.

уорэнээччи айар улэтэ оруолунан аабарга, тылынан ойуулуурга, бэрилибит тиэмэбэ ойтон суруйарга, айар улэтинэн араас тэрээщицэ кыттарга, тыл этэргэ олук уураар.

уорэтии түмүгэрсалгы уорэнэргэ бэлэм буолууну кэрэьэлиир сайдыы таьымыгар киирэллэр:

- тулалыыр эйгэни билиигэ уус –уран литератураны аабы суолтатын ойдуур;
- уус –уран литература кьи аймах ытык ойдобуллэрин билииннэрэр суолтатын ицэринэр;
- айымны коруцун быьаарар, дьоруойу ойуулаабыцца ырытыыны, тэцнээьини туттары сатыыр;
- араас тэкистэн туьааннаах информацияны ылар;

	- Ыйынныгынан, тылдытынан, энциклопедиянан, уо.д.а. матырыйаалларынан сатаан үлэлиир.
9. Түмүгү ситиһэргэ ирдэбиллэр	Үөрэх дэгиттэр үөрүйэхтэрэ; тыыннаах тыл, айар, чинчийэр дьобур: Айымныны аабыыга, ырытыыга үөрэнээччи үөрэх дэгиттэр үөрүйэхтэрин, дьайыыларын ылынар, ицэринэр толору кыахтаах. Уус-уран айымныны аабыы, ырытыы усталаах-туоратыгар үөрэх үөрэх дэгиттэр үөрүйэхтэрин оҕо тиэкиһи аабыыттан сабалаан сыыа ицэринэр. Бу соругу ситэргэ ордук суолталаах үөрэнээччилэр санааларын сааһылаан суруйар, чинчийэр, айымныылаахтык үлэлиир эйгэлэрин анаан үөскэтэр сорук турар. Оччобуна эрэ уус — уран айымны муцура суох дирицин, санааттан санааны сабар, толкуйу тобулар, ойү үрдэтэр, киһини айымныылаах үлэбэ, чинчийэр таһымца таһаарар кыахтаабын оҕо итэбэйэр. Санаа тийимтиэ буолуутун ситиһэр инниттэн үлэлэр корүцнэринэн наардаан, ньымалары сырдатты суолун тутустубут. Суругунан үлэлэр, чинчийэр үлэлэр, айымныылаах айар үлэлэр, хоһоонноохтук аабыы, ойтон айар суруйуулар, айымныыттан айымны.
10. үөрэх предметин үөрэтии формата	Үөрэнээччилэри уруокка интэриэстэрин кобүтэн араас технологиялары туһанан уруогу ыытыахха соп. интегрированнай уруоктары ыытыы, айымныылаах аабыы, уус-уран айымныны ырытыы, анаан дьүүллэһии. оҕо бэйэтин бэрэбиэркэлэнэрин ситиһии.
11. Түмүк	8 кылааска саха литературатыгар үөрэтии түмүк ситиһиитэ. Үөрэнээччи билиитэ уонна сатабыла: - Уус-уран наука публицистика айымныыларын таба өйдөөн, кудуччу аабар, кэпсиир -- хоһоону уонна кэпсээнинэн айымныыттан быһа тардыыны өйтөн аабар - Уус-уран айымны олобу хоһуйар искусство көрүңэ, ааспыт, билиңни кэлэр кэмнээби олох уус-уран кэрэһитэ, туоһута буоларын өйдүүр: - Айымныны эбэтэр быһа тардыы өйгө үөрэппити литература ханнык көрүңэ буоларын өйдөөн, хоһоонноохтук, уус-ураннык аабар. - Аахпыт текскэ судургу, уустук былааны онорор. Уус-уран айымныыга эбэтэр бэйэ билбитигэр олобуран өйтөн суруйар: сурун геройу характеристикалаан, тэцнээн, геройдары түмэн эбэтэр утарыта тутан; суруйааччы айар үлэтин характеристикалаан, олобун кылгас кэпсээнин эбэтэр биир тугэнин бэйэ чинчийиитин тумугунэн; айымны кетебер проблематын, тылын-еьун ырытан; уус-уран уратытын, суолтатын быһааран; - өйтөн суруйуу араас ньыматыгар (ойуулаан, сьээргээбин, тойоннообун) эрчиллэр; - Бэйэ санаатын тылынан уонна суругунан этэргэ былаан оцорор;

	<p>-Аахпыт айымньы, кербут киинэ, спектакль, тэлэбиисэринэн, араадьыйанан биэри уонна искусство атын керуцун (хартыына, скульптура, уус-уран оцобук о.д.а.) туьунан бэйэ санаатын этэр, суруйар, аннотация оцорор; Кыра кээмэйдээх кэпсээни, хобоону айарга холонор;</p> <p>-Суруйааччы олобор уонна айар улэтигэр литературнай монтаж, литературнай-музыкальнай композиция сценарийын суруйарга холонор;</p> <p>-Аахпыт айымньынан дьобус кээмэйдээх инсценировка, араадьыйанан, тэлэбиисэринэн биэриигэ, киинэбэ устарга сценарий суруйар.</p>
12.үөрэх предметин үөрэтии торума	<p>Уорэх былаанынан орто суюох оскуолаба саха литературатын уруогун уорэтиигэ барыта 340 чаас коруллэр. Ол иьигэр:</p> <p>8 кылааска - 70 чаас. Нэдиэлэбэ 2 чаас</p>

КАЛЕНДАРНО-ТЕМАТИЧЕСКОЕ ПЛАНИРОВАНИЕ

№ ур.	Раздел	Тема урока	Количество часов	Даты проведения	
				План	Факт
1	Норуот өркөн өйө, ытык тыла	Сергей Афанасьевич Зверев-Кыыл уола	1	02.09	
2		«Улуу Москуба туһунан тойук»	1	07.09	
3		«Бөх чабычабын ырыата»	1	09.09	

4	Мифология	Миф өйдөбүлэ. Араастара.	1	14.09	
5		Дбыл обуһун туһунан, Ый кыыһын туһунан, Этин сүгэтэ мифтэр.	1	16.09	
6 7	Олонхо	Кыыс Дэбилийэ. Шокшын Мерген.	2	21.09 23.09	
8		Күл Тэгин Мэнэ тааһын суругуттан быһа тардыы.	1	28.09	
9 10 11	Уус-уран литература. “Өй-сүрэх, дьол-сор мөккүөрэ”	Алексей Елисеевич Кулаковскай “Сайын кэлиитэ”, “Кырасыабай кыыс”	4	30.09 05.10 07.10 12.10	
12 13 14 15 16		Анемподист Иванович Софронов-Алампа “Дьол икки сор икки”, “Таптал”	5	14.10 19.10 21.10 26.10 29.10	
Иккис чиеппэр					
17 18 19 20		Николай Денисович Неустроев “Кукаакы кулуба” комедия, “Сахаада”	4	09.11 11.11 16.11 18.11	
21 22 23 24		Платон Алексеевич Ойуунускай “Улуу Куданса”, “Ийэм Дьэбдьэкиэй унуоһар”	4	23.11 25.11 30.11 02.12	
25	Олох эргиирэ, кыһалбата	Алексей Андреевич Күндэ поэзията	1	07.12	

26		Семен Степанович Яковлев-Эрилик Эристиин “Кэриэс туолуута”, “Аймалџан»	4	09.12	
27	14.12				
28	16.12				
29	21.12				
30		Серафим Романович Кулачиков-Эллэй “Аџам”, «Ол түүн»	2	23.12	
31	28.12				
Үһүс чииппэр					
32		Дмитрий Конович Сивцев-Суорун Омоллоон “Аанчык”, “Охоноон”	4	11.01	
33	13.01				
34	18.01				
35	20.01				
36	Кэм-кэрдии, киһи, норуот	Николай Якутскай “Көмүстээх үрүйэ»	4	25.01	
37				27.01	
38				01.02	
39				03.02	
40		Степан Павлович Ефремов “Ини-бии” драма	4	08.02	
41	10.02				
42	15.02				
43	17.02				
44	Сүрэх тылынан	Николай Габышев “Төрөөбүт буор»	2	22.02	
45				24.02	
46		Баал Хабырыыс “Ньургунуннар”	1	01.03	
47		Иван Федосеев-Доосо «Сардаана»	1	03.03	
48		Моисей Ефимов “Таптаа”	1	10.03	

49	Өй ууһун күүһэ	Гаврил Спиридонович Угаров-Угаалаах “Долбор сулуһа“, «Баһырҕас»	4	15.03	
50				17.03	
51				22.03	
52				24.03	
Төрдүс чиэспэр					
53	Үтүө-мөкү эргиирэ.	Софрон Данилов “Дьону үөрдэ сырыттарбын»	4	05.04	
54				07.04	
55				12.04	
56				14.04	
57		Егор Неймохов “Сайсары күөлгэ түбэлтэ”	4	19.04	
58				21.04	
59				26.04	
60				28.04	
61		Анна Егоровна Варламова- Айысхаана «Үргүөрдээх кэм үнүгэстэрэ»	4	03.05	
62				05.05	
63				10.05	
64				12.05	
65	Мин дойдум-Саха сирэ.	Иван Гоголев поэзията. Сахам сирэ. Хомус	1	17.05	
66		Варвара Потапова поэзията	1	19.05	
67		Наталья Харлампьева поэзията.	1	24.05	
68		Хатылаабын	1	24.05	